

Onderwijsbeleid: accent op talent of op gelijkheid van kansen?

Guido Deraeck

Bij het aantreden van de nieuwe Vlaamse regering werd niet enkel een politiek zwaargewicht als minister aangesteld, Vandenbroucke wil ook 'eigen' accenten leggen. Hoewel geweten is Frank Vandenbroucke inderdaad telkens weer, op welk (federaal) departement dan ook, een ernstig beleid voerde - of het nu gaat om Buitenlandse Zaken (kortstondig), Sociale Zaken of Werk -, werd toch menige wenkbrauw gefronst als men merkt dat een overstap van beleidsmaterie enerzijds en van federale naar regionale/gemeenschaps-bevoegdheid anderzijds zomaar mogelijk blijft.

Bovendien kan men zich vragen stellen én over de bevoegdheidsversnipperingen én over de zware *dubbele* pakketten. In dit geval dus Onderwijs en Werk. Voordeel is wel dat beide onmiskenbaar in mekaars verlengde liggen en dat Vandenbroucke kennelijk ook bekwame medewerkers uitkiest om zijn beleid gestalte te geven. Niettemin zullen bepaalde beleidsvoornemens allicht minder gemakkelijk kunnen uitgevoerd worden, gezien de krappe begrotingsmiddelen. Veel zal bijgevolg niet enkel afhangen van mogelijke marges, maar vooral van prioriteiten.

TALENT UPGRADEN

Uit het regeringsakkoord enerzijds en de verklaringen van Vandenbroucke anderzijds blijkt in elk geval dat men zinnens is de klemtoon te leggen op de *upgrading* van talent en de herwaardering van het beroeps- en technisch onderwijs. Door het aantrekken van beleidsmedewerkers als Dirk Vandamme - professor onderwijskunde aan de Gentse universiteit en tot voor kort RAGO-topman (Raad Gemeenschapsonderwijs) - en Geert

Schelstraete van het VSKO (Vlaams Secretariaat Katholiek Onderwijs), bewijst hij inderdaad dat deze klemtonen voorrang zullen krijgen. Dit alles naast - zeker wat Vandamme's inbreng betreft - de hervorming van het hoger onderwijs, met name de verdere uitbouw van de BAMA-structuur (bachelor-master). Overigens kan men alleen maar hopen dat bestaande initiatieven van het

Guido Deraeck, dr. Sociale Wetenschappen, was jarenlang leraar TSO en BSO. Nadien achtereenvolgens onderwijsconsulent aan het NSKO en nationaal ACW-verantwoordelijke voor Onderwijs en Vorming. Sinds 1987 docent (Intercultureel Werk)

aan de Sociale Hogeschool Heverlee en actief in welzijns- en vluchtelingenwerk. Sedert 1995 voorzitter van het non-discriminatie-overleg en sinds 2003 van het Gelijke Onderwijskansoverleg voor Brussel.

hoger onderwijs, die de laatste jaren binnen de Centra Volwassenenonderwijs tot stand kwamen, ook aansluiting zullen vinden bij deze BAMA-structuur, zodat volwassen afgestudeerden zich niet tevreden moeten blijven stellen met een thans minderwaardig graaatsdiploma.

Een ander nijpend probleem blijft ook de door het regeerakkoord geschapen onduidelijkheid, waarbij het bijzonder belangrijke minderheden- of integratiebeleid op het eerste gezicht geen duidelijk afgebakend terrein werd. Wat men er ook mag van denken, zeker na de verkiezingsoverwinning van het Vlaams Blok, de bundeling van krachten ten aanzien van achtergestelde groepen - wat nieuwkomers en andere allochtonen toch nog steeds zijn - is meer dan ooit noodzakelijk. Ook hier is het versnippering alom! NT2 (Nederlands Tweede Taal - Nederlands dus voor anderstaligen) heeft dan wel een plaats binnen Onderwijs, maar Gelijke Kansen hangt af van het departement van Kathleen Van Brempt (SP.A) en, klap op de vuurpijl, Inburgering verhuist naar Marino Keulen (VLD). Als men bedenkt welke eenzijdige visie de VLD er op nahoudt inzake inburgering - herinner u het filibusteren rond het migrantenstemrecht -, houdt men zijn hart vast. Terwijl voordien het integratiebeleid op zijn minst gecoördineerd werd vanuit het kabinet Welzijn, blijkt die bevoegdheid thans volledig afwezig bij de meest voor de hand liggende minister: Inge Vervotte (CD&V). Het is dan ook bijzonder pijnlijk dat het regeerakkoord enkel wijst op rechten en - vooral - plichten (van allochtonen), en dat er nergens sprake is van een afgebakend coördinerend geheel. Temeer daar ook nergens gewag

wordt gemaakt van verantwoordelijkheden van autochtonen binnen een feitelijke multiculturele samenleving jegens nieuwkomers allerhande. Op zo'n manier bouwt men geenszins een samenleving uit. Of spreekt ook hieruit weer de angst voor extreem-rechts? Beleidsmensen zouden moeten inzien dat men een maatschappij niet uitbouwt op basis van angst en haat en dat de slechtste raadgever die is die moeilijkheden wegcijfert en eventuele problemen niet durft aanpakken. Hoe dan ook wordt het een probleem, nu vaststaat dat de coördinatie van het integratiebeleid overgaat naar de bevoegde minister voor Inburgering. Integratie is inderdaad veel méér dan wat in het regeerakkoord vermeld staat als inburgering en vergt een samenhangende visie op tal van terreinen, die te maken

hebben met achterstand, gelijke kansen, welzijn, hulpverlening, onderwijs en samenlevingsopbouw. Inburgering is daar maar één (deel)facet van.

Guido Deraeck

Beleidsmensen zouden moeten inzien dat men een maatschappij niet uitbouwt op basis van angst.

”

VLAAMS ONDERWIJS: SUCCESVERHAAL?

Eén van de gevaren is inderdaad dat men zich, op beleidsvlak, blijft blindstaren op de internationaal veel geprezen kwaliteit van het Vlaamse onderwijs. In een vorig artikel - naar aanleiding van twintig jaar deeltijds beroeps-onderwijs ⁽¹⁾ - wees ik al op deze fout. Men kijkt enkel naar de gemiddelde positieve elementen die op succeservaring wijzen, maar men verliest uit het oog dat er hier toch ook (nog te veel) afhakers en uitvallers zijn. Het is daarom belangrijk - mee in navolging van het rapport van de Koning Boudewijnstichting *Accent op talent* ⁽²⁾ - dat de huidige minister dáárop de klemtoon wil leggen, zoals hij in een aantal interviews te kennen gaf.

Niettemin is de studie waarnaar hij verwijst gericht op het creëren van een nieuw perspectief voor technische en technologische beroepen. Als dusdanig een toch wat te eenzijdige invulling van wat verstaan mag worden onder beklemtoning van 'talenten', hoe belangrijk een herwaardering van het technisch- en beroepsonderwijs ook moge zijn - zeker ook met het oog op een nauwe aansluiting op de arbeidsmarkt enerzijds en het ongebruikt laten van (technologisch gerichte) talenten anderzijds. De genoemde studie betrof in feite het oplijsten van een geïntegreerde visie op leren én werken en reikt daarvoor een aantal nuttige perspectieven aan. Tegenover het succesverhaal van ons Vlaamse onderwijsstelsel wordt hier eveneens bevestigd dat er te veel *drop-outs* in de kou blijven staan en dat de sociale stratificatie in ons onderwijs te groot blijft. Door zich enkel toe te spitsen op talent(enjacht), dreigt echter de klemtoon eenzijdig gelegd te worden. Immers, begin van de jaren tachtig al, onder het doortastende bewind van ondermeer wijlen onderwijsminister Coens, weerklonk de diagnose dat onder andere het beroepsonderwijs diende geherwaardeerd te worden. Hij haakte hiervoor in op een herindelings van ons secundair onderwijs in 'graden' - mee vanuit de VSO- (vernieuwd secundair onderwijs) en VSBO-optiek (vernieuwd secundair beroepsonderwijs) -, waarbij de keuzen pas op veertienjarige leeftijd gemaakt werden. Inhakend op het toenmalige VSO-stelsel startte het beroepssecundair onderwijs pas voor veertienjarigen en konden leerlingen na een eerste observatiejaar desgevallend kiezen voor een beroepsvoorbereidend jaar. Bovendien werd na de derde graad beroeps ook een zevende specia-

lisatiejaar voorzien, waardoor - in principe althans - deze leerlingen een volwaardig getuigschrift secundair konden halen.⁽³⁾ In de praktijk betekent dit echter dat nog te veel leerlingen, via het watervalstelsel, terecht komen in het beroepsonderwijs. Een verdere uitbouw van het VSO (het zogenaamde Type 1) - waarbij men inderdaad kon kiezen voor 'gemengde' modules en waarin tevens een herwaardering van het technisch onderwijs in vervat lag - werd echter in 1989 definitief afgevoerd.

Hiervoor zijn twee oorzaken aan te voeren. Enerzijds was er de patstelling in het katholieke onderwijs, waar elitescholen het voor elkaar kregen dat deze hervorming geen verdere doorgang kreeg. Bijgevolg werd het systeem afgeschaft en vervangen door het zogenaamde eenheidstype, wat *in concreto* betekende dat men opnieuw overstapte naar segregatie van het secundair onderwijs. Anderzijds was er de politieke vaststelling dat een verdere integratie van het onderwijs (met vele 'opties' en bijgevolg 'te kleine klasgroepen') zozeggd budgettair onhaalbaar werd. De talentontwikkeling werd met andere woorden door de overheid zelf teruggeschroefd.

Het is dan ook opvallend dat het nieuwe beleid op basis van 'accent op talent' in feite opnieuw aansluit bij deze onderwijsvisie uit de jaren zeventig en tachtig. De herwaardering van het technisch en het beroepssecundair onderwijs betekent inderdaad dat men gemengde modules uit het algemeen, het technisch en het beroepssecundair onderwijs opnieuw in de aanbieding brengt. Hopen nu maar dat het nieuwe beleid zich -

Guido Deraeck

Tegenover het succesverhaal van ons Vlaamse onderwijs is er het feit dat te veel *drop-outs* in de kou blijven staan.

”

eens te meer - niet beperkt tot experimenten (zoals indertijd, bij de aanvang van het VSO), maar dat het wel degelijk oog heeft voor een structurele aanpak van de problemen.

TALENT EN GELIJKE KANSEN?

Hier ligt de sleutel van het probleem. De discussie moet niet langer gaan rond een experimentele aanpak van talentherwaardering en - blijkbaar ook een *hot item* - netvervaging (hoewel iedereen er wel van overtuigd zal zijn geraakt dat netoverschrijdend werken een belangrijke prioriteit blijft). Meer dan ooit dient structureel verder gewerkt aan het bieden van gelijke kansen voor elk kind, ongeacht zijn familiale en/of etnisch-culturele achtergrond. In die zin was het beleid van gewezen onderwijsminister Vanderpoorten nog niet zo kwaad toen zij het non-discriminatiebeleid verving door een beleid van Gelijke Onderwijskansen (GOK). Misschien lag daar wel één van de fouten van haar voorgangers: men had wel oog voor deze (papieren) gelijkheid, maar men deed er pas iets aan, structureel, vanaf het secundair onderwijs. De ongelijkheid - met de drie A's: achterstand, achterstelling, achterblijven - begint echter niet bij de twaalfjarigen, maar al bij de 2,5-jarigen, in het kleuteronderwijs. Het valt dan ook te hopen dat, naast de hervorming van het secundair onderwijs, prioritaire aandacht blijft gaan naar dié groepen van leerlingen die al in het basisonderwijs hun achterstand zien toenemen. Het gratis-basisonderwijs is een veel belangrijker verhaal dan Stevaerts gratis-vervoerbeleid. Meer ruimte geven aan scholen om hun eigen beleid te voeren, is op zich een goede zaak. Het mag echter niet blij-

ven bij 'experimenten allerhande', een duidelijke visie op gelijkheid moet ook structureel gegarandeerd blijven.

Uit tal van onderzoeken ⁽⁴⁾ blijkt inderdaad dat er in België (en Vlaanderen) een nijpend armoedeprobleem blijft. En als (voormalig) federaal minister van Sociale Zaken en van Werk weet Vandenbroucke perfect dat sleutelen aan het armoedevraagstuk ook een duidelijke link heeft met het wegwerken van ongelijkheid, in de eerste plaats óók in het onderwijs. Het beleid mag niet blind zijn voor de 1,3 miljoen Belgen die in armoede leven, en wier kinderen ook dagelijks op de schoolbanken zitten. Dit betekent bijgevolg dat men structurele oplossingen moet zoeken. Uiteraard

kan het antwoord niet louter komen van het departement Onderwijs, maar toch dienen binnen scholen de noodzakelijke hefboomen gehanteerd. Dit betekent dan ook dat, te zamen met een herwaardering van het TSO en een naar elkaar toegroeien

van ASO-TSO en BSO (zoals vooropgezet door ondermeer kabinetsmedewerker Schelstraete), er blijvend werk gemaakt wordt van het GOK, met name allereerst op het niveau van het basisonderwijs. Enkel zó kan een 'normale' doorstroming naar het secundair en later naar het hoger onderwijs gewaarborgd worden.

Dit houdt dan ook in dat men, vooraleer zich blind te staren op het secundair en het hoger onderwijs, inzicht behoudt in onderzoek over ongelijkheid in het (basis)onderwijs, en op die basis prioritaire beleidslijnen uittekent. Uiteindelijk is het beklemtonen van *talent* een liberale optie, terwijl *gelijke kansen* een socialiserende visie inhoudt.

Guido Deraeck

Het laatste decennium is het multiculturele ideaal in een diepe crisis terechtgekomen.

”

ONDERWIJSONGELIJKHEID: HARDNEKKIG FENOMEEN

Uit onderzoek, en uit de dagelijkse schoolrealiteit, blijkt nog steeds dat kinderen van laaggeschoolde ouders en met een beroep met geringe status gemiddeld lager scoren (en lagere diploma's halen) dan kinderen van hoger opgeleide, meer gegoede ouders met een beroep met hogere status. Structurele ongelijkheid van onderwijskansen blijft dan wel nog steeds een probleem van 'verborgen talenten' die niet tot ontplooiing kunnen komen of economisch rendabel kunnen worden gemaakt. Maar vooral is het een probleem van sociale onrechtvaardigheid die leidt tot een duale samenleving en/of het multiculturele drama, zoals nuchtere Nederlanders dit gemakshalve beginnen te noemen. De verschillen tussen leerlingen van uiteenlopende sociale milieus zouden in de twaalf jaar van onderwijsleerplicht oplopen tot 3,5 jaar onderwijstijd of -niveau.⁽⁵⁾ Veertig procent van het verschil zou al bestaan bij de start in het basisonderwijs. Tijdens de periode in de basisschool groeit dat aandeel tot zeventig à tachtig procent van het verschil, en het restgedeelte stapelt zich op in de loop van het secundair onderwijs.⁽⁶⁾

Natuurlijk werd er de laatste jaren al aan gesleuteld, ondermeer dank zij de GOK-indicatoren, maar blijkbaar nog met te weinig resultaat. Een doortastend verder zetten van deze aanpak is dan ook, bij het opzetten van een nieuw onderwijsbeleid, absoluut noodzakelijk. Het betrekken van de ouders bij het onderwijsgebeuren is hierbij bijzonder belangrijk. Hun 'onderwijsondersteunende' kwaliteiten zouden

meegerekend worden, zeker in de vroegschoolse fase. Niettemin moet men zich hier hoeden voor een 'blaming the parents'-benadering, waarbij ouders zelf (ten onrechte) verantwoordelijk gesteld worden voor onderwijsproblemen.⁽⁷⁾ Lectuur van de regeringsverklaring zou kunnen laten vermoeden dat zo'n benadering, vanuit een strak paternalistische visie, een beleidsrichtlijn wordt om bijvoorbeeld het spijbelen tegen te gaan. In elk geval blijft de vraag overeind wat ouders met een laag opleidingsniveau hun kinderen niet (of te weinig) kunnen meegeven om in het onderwijs - en in het verdere leven - te slagen, vergeleken bij wat ouders met een hoog opleidingsniveau kennelijk wel kunnen. Het gaat met andere woorden, beleidsmatig, om een zoektocht naar aangepaste intermediërende hulpbronnen voor alle ouders.

STERKE SEGREGATIE BLIJFT

In die zin waarschuwde de in 2002 overleden Franse reproductiesocioloog Pierre Bourdieu⁽⁸⁾ ervoor dat het vasthouden aan eigen cultuur en leefstijl ertoe kan leiden voor leerlingen uit lage sociale milieus dat zij niet hogerop komen in de samenleving. Hoe dan ook, Bourdieu's concept van 'cultureel kapitaal' laat duidelijk zien dat er sprake blijft van verschillen die, hoe willekeurig ook, nadelige gevolgen hebben voor de school-

en beroeps carrière van kinderen uit bepaalde groepen. Volgens Bourdieu krijgt cultureel kapitaal dat in hogere kringen overgeërfd wordt vaak de meeste erkenning en waardering (ook door mensen uit lagere strata die er niet over beschikken). Veel culturele voorkeuren en competenties krijgen kinderen inderdaad 'met de paplepel binnen' via taal,

Guido Deraeck

Gratis onderwijs is niet zomaar één van de slogans uit het gratis-verhaal van de laatste jaren.

”

opvattingen en manieren van doen evenals door een bepaalde sociale en materiële omgeving. En de *habitus* – zo genoemd door Bourdieu – van kinderen uit hogere strata sluit beter aan bij het leerlinggedrag dat de school verwacht. Het is precies dát verschil (tussen kinderen uit lagere en hogere strata) dat van invloed is op schoolprestaties, op onderwijskeuzen en op het zelfvertrouwen van leerlingen. Deze kinderen ervaren een grote kloof tussen thuis- en schoolcultuur, ze zien in dat ze bepaalde – veronderstelde – ervaringen missen en ze krijgen haast als vanzelf een lager zelfwaardegevoel. Maar dit houdt ook in dat heel wat leerkrachten (vaak met de beste bedoelingen) te weinig de waarde erkennen van wat deze kinderen van huis uit meekrijgen en daardoor ook minder presenteren dan wat ze aankunnen.

Hoe dan ook blijft ons sociale systeem gekenmerkt door sterke segregatie met haast ondoordringbare schotten. Ook het onderwijs is hiervan nog steeds de dupe. Het selecteert en sorteert nog steeds te veel op basis van cultuurpatronen en levensstijl: kenmerken die van generatie op generatie worden doorgegeven. Om Bourdieu's visie en vaststellingen te kunnen corrigeren, moet dan ook sociale mobiliteit mogelijk gemaakt worden. Enkel tornen aan het beroeps- en technisch onderwijs is bijgevolg onvoldoende. Zoals Vandamme het zei in een recent interview in *Knack* (18 augustus 2004) mag de herwaardering van het beroeps- en technisch secundair onderwijs wel een absolute prioriteit worden voor de nieuwe Vlaamse regering, waarbij uiteraard de aansluiting op de arbeidsmarkt belangrijk is. Maar men mag er niet van uitgaan dat

voordien, gedurende het basisonderwijs, tot op heden te weinig inspanningen geleverd werden om gelijke kansen te waarborgen die alleszins noodzakelijk zijn om het voortgezette onderwijs te kunnen hervormen. Met name dient nagegaan wat ondermeer de precieze invloed is van het (beperkte) gezinsinkomen op het vlak van gelijke onderwijskansen. Eén van de conclusies uit armoede-onderzoek is namelijk dat een niet onbelangrijk deel van de onderwijsachterstanden verklaard kan worden vanuit de slechtere financiële positie van armere gezinnen.⁽⁹⁾ Gratis onderwijs is dan ook niet zomaar één van de slogans uit het gratis-verhaal van de laatste jaren. Langdurige armoede, afhankelijkheid van uitkeringen en gebrek aan perspectief op een beter bestaan werkt voor ouders én kinderen demoraliserend. Ouders verliezen daardoor ook hun ambities en het vertrouwen dat hun kinderen het, via en dankzij de school, later beter zullen hebben.

ONDERWIJS EN DIVERSITEIT

Het GOK-decreet van de vorige regering wou al kinderen uit kansarme autochtone en allochtone middens meer reële kansen geven. Niettemin blijft er bij laag opgeleide migrantengezinnen veel armoede. Uit Nederlands onderzoek blijkt tegelijk dat zij vaak ambitieuzer zijn dan Nederlandse laag opgeleide ouders.⁽¹⁰⁾

Al te vaak vergeet men inderdaad dat voor vele allochtonen de hoop op een betere toekomst voor hun kinderen één van de belangrijkste redenen was om te migreren.

Intussen is de multiculturele samenleving, zeker in de steden, een feit. Deze diversiteit

Guido Deraeck

De ongelijkheid – met de drie A's: achterstand, achterstelling, achterblijven – begint al in het kleuteronderwijs.

”

sijpelt echter te weinig (of helemaal niet) door in maatschappelijke instellingen als het onderwijs. Daartegenover kan men nauwelijks spreken van een multiculturele samenleving, vermits de dominante culturele (autochtone) bovenlaag alle touwtjes in handen blijft houden en allochtone etnische en culturele groepen hooguit als *minderheid* worden 'geduld'. Dit sociologische feit werpt een veel scherper licht op de werkelijke sociale en culturele krachts- en machtsverhoudingen. Meer dan ooit is het dus op zijn minst naïef te hopen op een integratiemodel dat uitgaat van een evenwichtig en tweezijdig integratieproces. Mee onder invloed van het extreem-rechtse verhaal én diens succes, van xenofobie en daadwerkelijk racisme is er helemaal geen sprake van twee zijden, laat staan van twee evenwaardige groepen.

Vaststelling is ook dat het laatste decennium het multiculturele ideaal in een diepe crisis is terechtgekomen. Het multiculturalisme, mee gebaseerd op nobele principes van non-discriminatie en gelijkwaardigheid tussen culturen, lijkt zelfs een averechts effect gesorteerd te hebben. Naast groeiend racisme en xenofobie staken nieuwe vormen van onverdraagzaamheid jegens minderheden (ook seksuele), nieuwe uitingen van religieus extremisme en etnische apartheid de kop op. De globale samenleving dreigt zo steeds conservatiever te worden. Het multiculturele model biedt voor Abou Jahjah en de zijnen zelfs de mogelijkheid culturele enclaves op te zetten, etnische staatjes als het ware binnen de maatschappij.

ONDERWIJS ALS TEGENWICHT

Onderwijs moet hier hoe dan ook een tegenwicht kunnen bieden.

Het moet garant staan voor de erkenning van verscheidenheid als uitgangspunt van eigen handelen, waarbij zoveel mogelijk rekening gehouden wordt met het behoud van de eigen cultuur. Men moet kunnen aanvaarden dat in de huiskring de herkomsttaal gesproken wordt. Maar daartegenover moeten ernstige inspanningen staan om het Nederlands niet enkel als instructietaal een plaats te

Guido Deraeck

Integratie kan men niet afdwingen. Het gaat om een nieuw socialisatieproces dat de nodige tijd vergt.

”

geven, maar ook als praktisch communicatiemiddel in een bredere maatschappelijke omgeving. Dit geldt uiteraard ook voor het NT2-aanbod voor de ouders van leerlingennieuwkomers.

Daarnaast mag men zich niet louter laten leiden door de culturalistische benadering. Dé allochtoon bestaat niet. Bij migranten(groepen) - zelfs uit één land - zijn er evenzeer tal van culturele en subculturele verschillen van taal, etnische achtergrond, leefstijl, cultuur en godsdienst waar te nemen. Het gaat bovendien lang niet louter om migranten van Turkse of Marokkaanse afkomst. Bovendien kwamen deze allochtonen, nieuwkomers en vluchtelingen niet allemaal tegelijk of vanuit dezelfde motieven naar het *gastland*. Ze zitten dus niet allemaal in dezelfde fase van integratie.

Vaak namen allochtonen niet alleen bepaalde westerse consumptiepatronen over, maar ook belangrijke facetten van het normen- en waardegeheel.

Integratie kan men echter niet afdwingen: het gaat om een nieuw socialisatieproces dat de nodige tijd vergt. Maar het onderwijs moet dit integratieproces, als nieuwe hefboom, in elk geval ondersteunen en zo nodig helpen versnellen. Want hoe eerder allochtonen in de samenleving worden opgenomen en aanvaard

als volwaardige burgers, des te beter dit is voor de algemene sociale samenhang. In die zin blijft 'accent op talent' belangrijk als hefboom, maar is 'accent op diversiteit en gelijkwaardigheid' een veel betere garantie dat de kans op discriminatie, marginalisering en mogelijke etnische conflicten verkleint.

NAAR INBURGERINGSRECHT

Het nieuwe regeerakkoord legt, vanuit de optiek van inburgering, sterk de nadruk op rechten en plichten van nieuw- en oudkomers. Met geen woord wordt gerept over de plichten van autochtonen om deze multiculturele samenleving mee gestalte te geven. Van een noodzakelijk tweezijdig proces is dan, jammer genoeg, geen sprake. Veelzeggend is weer dat noch (individuele) allochtonen noch zelforganisaties hierbij gehoord werden of dat men ermee gesproken heeft. Het zou de duidelijkheid ten goede zijn gekomen, mochten de rechten van nieuwkomers (maar vooral van oudkomers) hier centraal gestaan hebben. Zo zou het 'recht op het leren van de taal van het gastland (of beter: het vestigingsland)' het uitgangspunt moeten zijn, en niet de zogenaamde plicht. Via de taal is men inderdaad niet langer marginaal, maar wordt men nieuwe burger van het immigratieland. Onder verstaan: het land waar men zich (definitief) vestigt, waar men zich moet handhaven en ontplooiën en waar men recht heeft op een gelijkwaardige behandeling en volwaardige participatie. Het recht op het leren van de taal houdt dan ook het recht in op een waardig bestaan. Dit recht op volwaardige participatie maakt dan ook een kernpunt uit van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. ⁽¹¹⁾

Het voeren van de discussie in termen van grondrecht en universeel recht van de mens, brengt op die manier het debat op een veel positiever niveau. Ook minderheden zouden voortaan dit recht moeten kunnen opeisen, in plaats van steeds weer gewezen te worden op plichten. Om 'Nederlands als tweede taal' effectief (en efficiënt) als basisrecht voor inburgering toegankelijk te maken voor nieuw- en oudkomers, zal de overheid allicht een grotere inspanning moeten opbrengen dan de beloofde 120 miljoen euro voor de komende vijf jaar. Bovendien zouden rechters die eis ook als dusdanig moeten ondersteunen.

Niet alleen onderwijs- en vormingsinstanties kunnen achterstand en ongelijkheid opheffen. Om het met Bernstein te zeggen: "*School cannot compensate for society*". Niettemin moge het duidelijk zijn dat het integratie- of minderhedenbeleid niet afhankelijk mag gemaakt worden van één kabinet, dat van Inburgering. Meer dan ooit zal het kabinet

Onderwijs en vorming een belangrijk aspect van dit beleid moeten sturen én ondersteunen. Maar evenzeer zullen de kabinetten Gelijke kansen en Welzijn de nodige impulsen moeten geven. Vooral is het uitkijken naar de inbreng van de bestaande integratiesector - het Vlaamse Minderhedencentrum -

en het Forum voor Etnisch-Culturele Minderheden. Coördinatie van beleidslijnen is meer dan ooit nodig. In een land(schap) waar een kwart van de inwoners 'xenofob' stemt, is het in dat opzicht vijf voor twaalf. Hierbij moet gelijkheid van alle medeburgers centraal staan, evenzeer als talentenjacht. In die zin kan *Accent op talent* van de Koning Boudewijnstichting als één leidraad voor

Guido Deraeck

Het integratie- of minderhedenbeleid mag niet afhankelijk gemaakt worden van één kabinet, dat van Inburgering.

”

beleid gehanteerd worden, maar lang niet als de enig zaligmakende. Tenzij, zoals de situerende inleiding vermeldt: 'er een fundamenteel ander onderwijsconcept nodig (is), waarin het volledig secundair onderwijs, en (...) het

lager en het hoger onderwijs en het levenslang leren worden betrokken'. Maar dat vergt een bredere visie op onderwijs, vorming en gelijkheid én op noodzakelijke middelen.

-
- (1) Deraeck, G., Twintig jaar deeltijds beroepsonderwijs, in: *De gids op maatschappelijk gebied*, jg. 95, nr. 5, mei 2004, pp. 61-63.
- (2) Koning Boudewijnstichting, *Accent op talent. Een geïntegreerde visie op leren en werken. Een nieuw perspectief voor technische en technologische beroepen en opleidingen*, Antwerpen, Garant, 2002.
- (3) Deraeck, G., *Tot 18 jaar naar school. Over leerlichtverlenging door onderwijsvernieuwing*, Brugge, Die Keure, 1983.
- En: Deraeck, G., *Levend Leren. Vormingsconcept voor alternerend leren*, Leuven, Acco, 1989.
- (4) Zie o.m.: Demyttenaere, B., *In vrije val. Armoede in België*, Antwerpen, Manteau, 2003.
- En: Nicaise, I., e.a., *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaams onderwijs. Een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische huishoudens*, Leuven, LOA-rapport nr. 10, 2003.
- (5) Dronkers, J., e.a., Verandert het onderwijsachterstandenbeleid negatieve gevolgen van financiële armoede? In: Engbersen, G., e.a., *Armoede en de verzorgingsstaat*, Amsterdam, University Press, 1999.
- (6) Meijnen, G.W., Hulpbronnen voor schoolcarrière. Een poging tot synthese, in: *Sociologische Gids*, 1990, 5, pp. 288-303.
- (7) Jungbluth, P., Strafbepalingen voor falende opvoeders? In: Grotenhuis, S., e.a., *Met de beste bedoelingen. Professionele interventies in het gezin*, Maarssen, Elsevier/De Tijdstroom, 1999.
- (8) Zie o.m.: Deraeck, G., Bourdieu en de kansongelijkheid in het onderwijs, in: *De gids op maatschappelijk gebied*, jg. 93, nr. 3, maart 2002, pp. 21-29.
- (9) Nicaise, I., cf. supra (3), en: Pirard, F., Ruelens, L., Nicaise, I., *Naar een brede school in Vlaanderen*, Leuven, HIVA, 2004.
- (10) Driessen, G., Culturele en onderwijsprestaties: differentiëren naar etnische groep? In: *Tijdschrift voor onderwijsresearch*, 24, 2000, 3-4, pp. 215-236.
- (11) de Jong, M., Het recht op goed Nederlands en beter onderwijs, In: van Logghum, D. (red.), *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*, Amsterdam, SWP, 2002, pp. 45-56.